

Vekerdi Zoltán

A biztonság értelmezésének változása

A globalizáció következtében kitáruló tudományos és technikai lehetőségek a valós és potenciális ellenség kezébe olyan eszközöket adnak, melyek előrejelzése, felismerése, kivédése és következményeinek csökkentése, illetve kezelése önállóan szinte lehetetlen. A biztonsági kockázatok elemzése során ezért előtérbe kerül az együttműködés kiterjesztésének lehetősége, mint a biztonsági kockázat kezelésének és a terhek megosztásának egyik hatékony eszköze. A szövetségen belüli, a nem NATO nemzetekkel és más, nemzetközi szereplőkkel folytatott közös cselekvés lehetőséget teremt a szövetség számára a biztonság és stabilitás erősítése terén játszott saját szerepének a hagyományos együttműködési kereteken túl való kiterjesztésére.

A biztonság kérdéskörének vizsgálata során – legyen szó egy személyről, egy közösségről, egy országról vagy nemzetről – végső soron arra a következtetésre jutunk, miszerint a biztonsági kihívások előrejelzése, felismerése, elemzése, megelőzése, kivédése, illetve hatásainak mérséklése, következményeinek kezelése egyszerűbb, garantálhatóbb és költségkímélőbb, ha a feladatokat, felelősséget és terheket másokkal megosztjuk. Ezért – jelenlegi beosztásomból fakadóan is – a kérdést elsősorban nemzetközi, azon belül is a NATO vonatkozásában, annak szervezeti és együttműködési keretei által nyújtott lehetőségek szempontjából vizsgáltam.

Tanulmányomat a témában fellelhető hazai kutatások kiegészítőjeként, s a további kutatásokhoz felhasználható segédletként ajánlom az e terület iránt érdeklődő szakemberek figyelmébe.

A biztonsági környezet változása

A kilencvenes évek elejére széthullott a Szovjetunió, megszűnt a Varsói Szerződés, átrendeződött a jól ismert, s bizonyos szempontból igen kényelmes kétpólusú világrend. Korábban egyértelműen lehetett tudni a fenyegetés irányát. Ezután azonban Amerikai Egyesült Államok, egyetlen szuperhatalomként maradván a világban, most már szövetségeseivel együtt új kihívásokkal és jobbára kiszámíthatatlan kockázatokkal került szembe.¹

1 Ld. NATO 1991-es stratégiai koncepciója, I. fejezet 8. pontja

A globalizált világ újszerű kihívások elé állítja a nemzeteket. Az információs műveletek akár mások biztonságát veszélyeztető eszközökké is válhatnak rossz szándékú állami és nem állami szereplők kezében.

Az azonos értékrendet valló nemzetek tehát közös cselekvésre, a fenyegetettséggel szembeni együttes fellépésre kényszerülve tömörülnek szövetségbe, így nyilvánítva ki szándékaikat és elkötelezettségüket a közös értékrend védelmére.

A NATO-tagállamok állam és kormányfői által Lisszabonban, 2010. november 19–20-án elfogadott új stratégiai koncepció megerősítette a szövetség történelmi célkitűzésének, fő feladatainak és alapelveinek változatlanságát, azaz a tagországok szabadságának és biztonságának védelmét. A dokumentum kinyilvánította továbbá, hogy továbbra is elkötelezettek a közös értékrend, vagyis az egyén szabadsága, a demokrácia, az emberi jogok és a törvényesség védelme mellett.

Felvetődik a kérdés, lehetséges-e, hogy ezen általános értékek mentén, a globalizált világ biztonsági kihívásai egyetemes egységbe tömörítsék öt kontinens nemzeteit a NATO körül?

Az új stratégiai koncepció hangsúlyozza a meghatározó nemzetközi szervezetekkel és országokkal kialakítandó és fenntartandó partnerkapcsolatok és aktív szerepvállalás jelentőségét a fegyverzetellenőrzés, a tömegpusztító fegyverek és technológiák elterjedésének megakadályozása, valamint a leszerelés terén.² Vannak és a jövőben is lesznek olyan válságok, melyek gazdasági, politikai, társadalmi, vagy katonai fenyegetései a nem NATO-tagországokat is az együttműködés, a kockázatok közös kezelése irányába tolják.

Hazánk helyzete

A biztonság olyan állapot, „... amelyben kizárható vagy megbízhatóan kezelhető az esetlegesen bekövetkező veszély, illetve adottak az ellene való eredményes védekezés feltételei”.³ Mindez megköveteli a fenyegetettség és a kockázatok előrejelzésére, felismerésére, elemzésére, megelőzésére, kivédésére, illetve hatásaik mérséklésére, valamint következményeik kezelésére rendelkezésre álló egyéni (nemzeti) és kollektív (helyi, regionális, többnemzeti, szövetségi) lehetőségek figyelembe vételét.

A NATO-tag Magyarország számára a Washingtoni Szerződés 5. cikkelyben lefektetett oszthatatlan biztonság alapelve egyfelől biztonságunk garanciája, másfelől az új értékrend melletti elkötelezettségünk, ebből fakadó kötelezettségeink vállalásának egyik emblemikus megjelenítése.

Hazánk szempontjából sorsfordító jelentőséggel bírt, hogy a Szövetség – saját érdekeit is figyelembe véve – az 1990-es években már deklaráltan részt kívánt venni Európa stabilitásának helyreállításában, az ehhez szükséges demokratikus intézmények kialakításának elősegítésében.⁴ A NATO 1991-es stratégiai koncepciójában

2 Ld. NATO 2010-es stratégiai koncepciója, 4. c. pontja alatt!

3 Hadtudományi Lexikon. I. kötet (Szabó József főszerk.) Budapest, 1995. Magyar Hadtudományi Társaság p. 144. ISBN 963 04 5227 8

4 Lásd a NATO 1991-es stratégiai koncepciója II. fejezet 19–22. pontjai

meghirdetett párbeszéd és együttműködés nyomán, partnerországgként hazánk is bekapcsolódott a válságkezelés és a konfliktus-megelőzés szövetségi rendszerébe, és az ebből adódó missziós feladatok végrehajtásába, ez által elősegítve és felgyorsítva a Magyar Honvédség feladatorientált, képességalapú átalakítását nemzeti érdekeinkkel, s a szövetségi elvárásokkal összhangban.⁵

Ez azonban nem egyszeri aktus. Bár a NATO-csatlakozás kiemelt jelentőségű állomása volt az átalakítási folyamatnak. Utóbbi ugyanis folyamatos megújulást, a kihívások kezeléséhez rendelkezésre álló erőforrások legesszerűbb felhasználását célzó fáradtságos munkafolyamat. Ebben a folyamatban – az átfogó stratégiai elgondolást követő lépések belső ösztönzője mellett – a külső körülmények által is kényszerített racionalizálási tevékenység is szerepet játszott, s játszik napjainkban is, miközben meg kell őriznünk a fegyveres erők védelmi képességeit. Egy 2011-ben szervezett katonakonferencián a honvéd vezérkar főnöke a szervezeti átalakításokkal kapcsolatosan elmondta: „... ezek legfőbb célja a meglévő bürokrácia csökkentése volt... az átalakítások során vezérelveként szolgált az, hogy a katonai képességek nem csökkenhetnek.”⁶

Az összetartó erő

Jelenti, illetve jelentheti-e a közös biztonsági kockázat azt, hogy a partnerországok oly szoros kapcsolatot alakítanak, vagy alakíthatnak ki a szövetséggel, mely végső soron elvezet (het) ezen államok NATO-tagságához is? Erre a szövetség még csak részben ért meg. A nyitott ajtók politikájának fenntartása mellett a stratégiai koncepció jelenleg az európai demokráciák esetén ad lehetőséget a NATO-hoz történő teljes jogú csatlakozásra is, természetesen az elvárások és követelmények teljesítése esetén.

A NATO legnagyobb vívmányának azt tartom, hogy fenn tudott maradni. A tagországok az elmúlt 60 év változó politikai, biztonsági, gazdasági és társadalmi környezetében is felismerték, hogy területi egységük, politikai függetlenségük fenntartása, értékrendjük védelme, biztonságuk garanciája a szövetség erejében rejlik. Mi adja a NATO erejét? A tagországok közös és egységes fellépése, illetve azok egyéni és kollektív politikai és katonai ereje. Ezért kellett kialakítani egy olyan döntéshozói mechanizmust a szövetségen belül, mely lehetővé teszi az állandó, hatékony és egyenjogú érdekérvényesítést minden tagország számára. Ez az egyhangú döntéshozói folyamat biztosítja, hogy egyetlen nemzet se kényszeríthesse rá akaratát a másikra, annak meggyőződése ellenére. Ez tette és teszi ma is lehetővé, hogy minden tagország egyenrangú félnek érezhesse magát, s ez készíti őket az együttműködésre, félretéve (de legalábbis háttérbe szorítva) a nézetkülönbségeket a közös álláspont kialakítása érdekében. Véleményem szerint ez volt, és ez ma is a szövetség fennmaradásának záloga.

Van ennek az egységes döntéshozói folyamatnak azonban komoly hátránya is: az időigényesség. A közös álláspont kialakítása oly hosszasan egyeztetéseket követel

5 Lásd a NATO 1991-es stratégiai koncepciója III. fejezet 6–10 pontjai

6 Katonakonferencia 2011

(<http://www.honvedelem.hu/cikk/29401/csokkeno-burokracia%2c-erosodo-kommunikacio>)

Letöltés ideje: 2011. december 19.)

meg, mely a szövetséget egyre inkább válságreagáló helyzetbe kényszeríti, megfosztja a válság megelőzés lehetőségétől, de legalábbis komolyan korlátozza azt. Fenyegető válsághelyzetben a „puha” (ti. politikai, gazdasági és egyéb) nyomásgyakorló eszközök hatástalansága esetén egy megelőző katonai csapás mérése az agresszorra az egységes szövetségi álláspont, s következésképpen a döntés hiánya (elhúzódása) miatt szinte elképzelhetetlen.

Könnyű belátni, hogy az egyhangú döntéshozói mechanizmus fenntartása mellett a folyamat felgyorsítása adminisztratív eszközökkel szükséges ugyan, de csak bizonyos mértékig lehetséges. Ez a mérték teret enged az álláspontok kifejtésének, ütköztetésének és egyeztetésének, de nem tudja, és nem fogja lehetővé tenni az azonnali döntéshozást. Különösen akkor nem, ha az katonai beavatkozást igényel, s nincs meg hozzá az ENSZ-felhatalmazás.⁷ Vajon jelentheti ez azt, hogy a közös értékrend nem elegendő kohéziós erő a döntések gyors, de főképp időben történő meghozatalához, a cselekvéshez szükséges közös álláspont kialakításához?

A hidegháborút követően a szövetségi védelmi képességek kialakítása és fenntartása tekintetében a hangsúly a totális háborúról és a saját területek védelméről fokozatosan áttevődik a NATO törzsterületével szomszédos területekre, illetve Európa egészére. Ezt követően pedig mindinkább a gazdasági, társadalmi, politikai nehézségek és kisebbségi villongások, területi viták teremtette bizonytalanság globális kezelésének kényszere került előtérbe.⁸ Ez az új felfogás és hangsúlyeltolódás viszont továbbra is a Washingtoni Szerződésben megfogalmazott alapértékekre és irányelvekre épül, melyek közül az egyik legfontosabb a transz-atlanti kapcsolat, bizalom és együttműködés, s az erre épített közös védelmi politika és katonai képességek fenntartása.⁹ A Washingtoni Szerződés harmadik cikkelye értelmében a „... kitűzött célok hathatósabb elérése érdekében a Felek külön-külön és együttesen, folyamatos és hathatós önszegély és kölcsönös segítség útján, fenntartják és kifejlesztik egyéni és kollektív védelmi képességüket fegyveres támadással szemben”.¹⁰ A szerződés 4. cikkelye szerint a szerződő Felek „... tanácskozni fognak egymással valahányszor bármelyikük véleménye szerint a Felek egyikének területi épségét, politikai függetlenségét vagy biztonságát veszély fenyegeti”.¹¹

A NATO-tagországok biztonságpolitikai felfogását, cselekvési készségét és az általuk előnyben részesített válságkezelési eszközök alkalmazását – a közös értékrend mellett – befolyásolja egyéni érdekrendszerük is. E sajátos érdekeket a szomszédokkal, a régióval, illetve a világ más térségeivel fenntartott gazdasági, politikai, kulturális és más egyéb kapcsolataik formálják. Nemzeti álláspontjukat tehát részint

7 Ez egyben azt is jelzi viszont, hogy az ENSZ Biztonsági Tanácsa, mint a nemzetközi béke és biztonság fenntartásáért elsősorban felelős testület által adott felhatalmazás lényegesen megkönnyíti a konszenzus kialakítását.

8 Ld. a NATO 1991-es stratégiai koncepciója, I. fejezet 9. pont

9 Ld. a NATO 1991-es stratégiai koncepciója, IV. fejezetének 34–38 pontjai

10 Washingtoni szerződés (Forrás: http://www.mfa.gov.hu/kum/hu/bal/Kulpolitikank/Biztonsagpolitika/NATO_dokumentumok/ Letöltés ideje: 2010. október 30.)

11 Uo.

ezek, részint pedig a közös értékrend figyelembe vételével alakítják ki. Nem nehéz belátni, hogy egy bizonytalan, nagy biztonsági kockázattal bíró válsághelyzetben, az egyes nemzetek csak korlátozott rugalmasságot mutatnak egy költséges és nagy közfigyelmet kiváltó NATO katonai beavatkozás jóváhagyását kezdeményező indítvány megvitatása és szavazásra bocsátása során.

Aktív szerepvállalás és biztonsági együttműködés

A globális kihívások kezelése megköveteli a szövetségtől az ún. expedíciós, vagyis határokon és kontinenseken túl bevethető képességek kialakítását és fenntartását.

Ezzel összefüggésben megjegyzendő, hogy a NATO a „képesség” fogalmának mind a mai napig csak munkavázlat szintű, tehát nem részletekben menően egységes meghatározásaival rendelkezik. Ezek közül az egyik legtömörebb megfogalmazás szerint a *képesség* cselekvési adottságot és lehetőséget jelent egy kívánt cél elérése érdekében.¹²

Azt már a fentiekben láttuk, hogy az új kihívások a szövetségeseket és a partnerországokat is érintik, s ez megteremti az alapot, a közös érdeket az együttműködéshez. Azt is megállapíthattuk, hogy az együttműködés egyik kiemelt területe a válságkezelés. Vizsgáljuk most meg, milyen elvárásoknak kell megfelelniük az expedíciós képességeknek ahhoz, hogy hatékonyan lehessen azokat alkalmazni válságmegelőzésre és kezelésre!

A válságok várhatóan a NATO-országok határain kívül jelentkeznek elsősorban. Készen kell tehát állni a stratégiai távolságokban történő beavatkozásra, a befogadó nemzeti támogatás teljes hiányára, vagy nagyfokú korlátozottságára, s arra, hogy a válság rendezése túlmutat a katonai beavatkozás adta megoldási lehetőségeken.¹³

Az államigazgatási, újjáépítési és fejlesztési feladatok összehangolt és időbeni végrehajtása érdekében kellett bevezetni a válságkezelésbe az átfogó megközelítés elvét, mely nem csak az állami és nem állami, polgári képességek bevonását jelenti, de a küldetésre szabott képességcsomagok összeállítását is. Ebben pedig – a NATO-tagállamok mellett – fontos szerepet kap a partnerországok és a nemzetközi szervezetek bevonása.¹⁴

A NATO-főtitkár magánhivatala által kiadott egyik legfrissebb összefoglaló elemzés¹⁵ rámutat arra, hogy a líbiai válság kényszerítő erővel hatott az átfogó megközelítés elvének gyakorlati munkamódszerbe történő átültetésére.¹⁶ Az átfogó megközelítés elve pedig szükségképpen magába foglalja:

12 „An ability to act in order to achieve a desired effect.”

13 Ennek érdekében a küldetésre szabható, a kívánt modulokból rugalmasan összeállítható és módosítható képességeknek légi, tengeri és szárazföldi úton is le- és áttelepíthetőeknek, az állomány váltásával és az anyagutánpótlás biztosításával két esztendeig fenntarthatóaknak, s többnemzeti együttműködésre képeseknek (interoperábiliseknek) kell lenniük.

14 „Comprehensive Approach”

15 Implementation of the Comprehensive Approach Action Plan and the Lisbon Summit Decisions on the Comprehensive Approach PO(2011)0529-REV1, 19 December 2011, NATO Unclassified

16 Lásd a dokumentum mellékletének I.3. pontja alatt!

- a polgári válságkezelő képességek alkalmazását;
- egy polgári-katonai tervező és támogató elem felállítását;
- a nem katonai szakértők rendelkezésre állását;
- a befogadó nemzet erőinek kiképzését;
- a válságkezelő és békefenntartó műveletek során a nők eltérő igényeinek teljes mértékű integrációját a műveletek tervezése, elemzése és végrehajtása során az ENSZ ajánlásainak megfelelően;
- a műveleti tapasztalatok összegyűjtését, rendszerezését, elemzését, oktatását és alkalmazását;
- a külső szereplőkkel való együttműködés, a nemzetközi szervezetekkel fennálló kapcsolatok erősítését;
- a NATO-ról megjelenő hírek pozitív tartalmának és egységességének javítását is.

A többnemzeti együttműködés kereteit tehát már sikerült megalkotni. Ebben, a NATO Katona-egészségügyi Szolgálatfőnökök Tanácsa (Committee of the Chiefs of Military Medical Services in NATO – COMEDS) vezetésével, a NATO katona-egészségügyi közössége is az élen jár. A hasonló módon gondolkozó és eljáró, illetve hasonló érdekeltsgű nemzeteket, legyenek azok tagállamok vagy partnerek, fel lehet térképezni. Ebben segíthet a közös nyelv használata (többnyire angol, német vagy francia), a hasonló képességhiányok. Együttműködésüket keretegyezmény-minták felhasználásával lehet segíteni.

Ilyen keretegyezmény mintát dolgoztak ki például a COMEDS munkacsoportjai a műveleti területen történő többnemzeti egészségügyi biztosítás egyetértési egyezményére¹⁷ és technikai megállapodására.¹⁸

Új megközelítés

Bebizonyosodott, hogy a gazdasági válság okozta költségvetési megszorítások miatt a nemzetek kevesebbet költenek védelemre, s nehezebben, vagy egyáltalán nem tudnak teljes képességsomaggal hozzájárulni a közös feladatokhoz.¹⁹ A gazdasági válság így egyre inkább azzal fenyeget, hogy biztonsági válságba torkollhat. Ennek ellentételezésére hirdette meg a NATO-főtitkár többek között az ún. *Smart Defence* (ügyes védelem) programját: *„Tudom, hogy ezekben a szűkös időkben nem költhetünk többet. Viszont kevesebbet sem szabad költenünk. A megoldás tehát az, hogy jobban költsük el a pénzünket, nagyobb értéket kapjunk érte, hogy segíteni tudjuk a nemzeteket képességeik megőrzésében, s új képességek alkalmazásában. Ez azt jelenti, hogy fontossági sorrendet kell felállítanunk, szakosodnunk kell, s többnemzeti megoldásokat kell keresnünk. Együttvéve ezt nevezem én ügyes védelemnek.”*²⁰

17 „Memorandum of Understanding”

18 „Technical Agreement”

19 Főleg az európai nemzetek, melyek így lemaradnak a technológiai versenyben, s egyre nagyobb biztonsági kockázatot vállalnak magukra.

20 NATO főtitkár, 2011. szeptember 30.

(<http://www.nato.int/cps/en/natolive/78125.htm> Letöltés ideje: 2011. december 18.)

Ennek hatására a többnemzeti együttműködés új lendületet kapott a szövetségben belül. Nem csupán újfent számba vették képességihiányokat, de elgondolásokat fogalmaztak meg azok megoldására, s feltérképezték az ebben leginkább érdekelt, s politikailag is elkötelezett NATO-nemzetek körét. A 171 megfogalmazott elgondolást a következő három szintbe sorolták:

- *Első szint* (12 programmal): kiemelt jelentőségű, pontos munkatervvel rendelkező programok, melyek végrehajtásához egyaránt meghatározták a vezető és a közreműködő nemzeteket.
- *Második szint* (36 javaslattal): ezek mögött komoly kihívás áll, de van esély a megoldásukra, s meghatározták az abban érdekelt nemzeteket (viszont hiányzik a vezető nemzet és a pontos munkaterv).²¹
- *Harmadik szint* (123 nyilvántartásba vett elgondolással): ezek olyan hasznos elgondolások, melyek megvalósítására lehetőség nyílhat a jövőben, de meg kell találni hozzájuk az ebben érdekelt nemzeteket.

Hogyan lehetséges az, hogy a minden szövetségesre ható biztonsági kihívások még ily költséghatékony kezdeményezés esetén is csak 12 elgondolás kapcsán képesek cselekvőképes egységbe tömöríteni a nemzeteket? A globális kihívások hatása az egyes nemzetekre is eltérő, akár csak az általuk kiváltott aggodalom szintje. Ez a nemzeteknél a biztonsági kockázatok eltérő rangsorolását, ezáltal a védelmi képességek kielégítésére tett erőfeszítések terén mutatkozó különbségeket is eredményezi. Így pedig meglehetősen visszafogottságot mutatnak a közös fellépéshez szükséges képességek felajánlásánál is, ha a konkrét válsághelyzet nem jelent közvetlen és kiemelt biztonsági kockázatot az adott nemzet számára. Ennek tükrében érthető, hogy miért oly időigényes a konszenzus kialakítása, miért kényszerül egyre inkább válságreagáló szerepbe a NATO.

Megoldást jelenthetne-e vajon, ha a konszenzuson alapuló szavazási rendszert felváltanánk egy többségi szavazásra épülő döntéshozói gyakorlattal? Az Észak-atlanti Tanács (North Atlantic Council – NAC) politikai szintű döntéseinél semmiképp sem. A konszenzuson alapuló politikai döntések elvének feladása – meggyőződés szerint – a szövetség felbomlásához vezetne. Gondoljunk csak bele, hogy a szavazás során kisebbségben maradó nemzetek elvesztenék érdekérvényesítő képességüket. Ehhez társulna még kis nemzetek esetén az abszolút súlytalanság vazallusi érzése, míg a nagy nemzetek képtelenek lennének lenyelni a megaláztatást, hogy gazdasági, politikai és katonai erejük ellenére képtelenek beleszólni a szövetség tevékenységének irányításába. A sorozatosan kisebbségben maradó nemzetek így fokozatosan, ám biztosan elveszítenék érdekelttségüket a szövetségi feladatokhoz való hozzájárulásukban, mely felmorzsolná a tagsági viszonyuk fenntartását ösztönző érveket is.

Felmerül ezek után a kérdés, vajon fennmaradhat-e ilyen körülmények között a jövőben is a szövetség? A konszenzuson alapuló döntések elvének fenntartása mellett vajon meg tudják-e őrizni a nemzetek érdekelttségüket a szövetségi feladatokhoz való hozzájárulásukban, s tagsági viszonyuk fenntartásában?

²¹ Egyelőre, a francia vezetőnemzeti szerep hivatalos bejelentéséig, ide tartozik az egyetlen egészségügyi javaslat, a telepíthető egészségügyi ellátó egységek többnemzeti összefogás keretében történő létrehozására és működtetésére vonatkozó kezdeményezés is, melyhez, mint közreműködni kívánó nemzet, hazánk is csatlakozott.

Jövőkép

A szövetség átalakul, alkalmazkodik a megváltozott körülményekhez, felbomlásának veszélye azonban igen csekély. A szövetség felbomlásával ugyanis a partneri viszonyt felváltaná a sokkal markánsabb rivális viszony. Ez pedig lényegesen megnövelné az egyes különálló nemzetek biztonsági kockázatait, s az azok kezelésének forrásigényeit. Ezért aztán a tagállamoknak létérdeke a szövetségi rendszerek (a NATO és az Európai Unió) fenntartása, hogy a nemzeti konfliktusok ne támadhassanak fel ismét. Az összetartozást erősíti a politikai konszenzus kialakításához szükséges időt áthidaló, s a válságmegelőzést az érdekelt tagországok alkalmi kötelei számára katonai beavatkozás révén is lehetővé tevő közös akarat koalíciója, mint azt a líbiai válság kapcsán is láthattuk.²²

A szövetség megerősítésének irányába hat a tízévente megújított stratégiai koncepció is, mely a cserélődő nemzeti kormányok megújított politikai jóváhagyásával jelöli ki az alapfeladatok mellett a biztonsági együttműködés fő irányait.²³

Az Észak-atlanti Szövetség előtt álló biztonsági kihívások megerősítik azt az előrejelzést, miszerint a NATO csapatai aszimmetrikus hadviseléssel jellemezhető műveleti környezetben kell, hogy szolgálatot teljesítsenek a jövőben is. Ennek lényegéből következően az ellenség nem is akar egyenlő feltételek mellett megküzdeni, hanem a NATO-erők gyenge pontjait fogja keresni, tesztelni és támadni, s ez a gyenge láncszem mindig az a terület lesz, melyet elhanyagolunk. Az elrettentés és védelem stratégiájának megfelelően a szövetség fenn kívánja tartani a hagyományos és nukleáris képességek megfelelő arányát.

A technológia fejlődése teret ad az általa felkínált lehetőségek kiaknázására, támogatja a döntéshozatali folyamatot, kiterjeszti a műveleti környezet határait.²⁴ A technológiai fejlesztések rövid időn belüli alkalmazhatósága révén megváltozik a műveletek dinamikája. A technológiai fejlesztésekkel való lépéstartás igen költséges kihívás, ezért itt is előtérbe kerülhet a partnerségi kapcsolatok megerősítésének igénye.

Itt érdemes külön kitérni az Oroszországgal formálódó stratégiai partneri viszony jelentőségére. Ennek révén ugyanis – a tehermegosztás lehetőségén túl – kézzelfoghatóvá válik a stratégiai koncepcióban kifejtett együttműködési szándék, hitelessé válik az egymás fenyegetésétől való elállás politikai nyilatkozata, erősödhet a bizalom és egyetértés, mely alapvető fontossággal bír az ENSZ Biztonsági Tanácsa által meghozandó döntések előkészítése és a szavazás során mind Oroszország, mind pedig a NATO számára.²⁵

22 „Coalition of Will”

23 Kollektív védelem, válságkezelés, kooperatív biztonság.

24 Az űr, a bioszféra és a számítógépes hálózatok, a mesterséges intelligencia, a robottechnika, az androidok, vagy a nano- és biotechnológia alkalmazásának irányába.

25 A NATO 2010-es stratégiai koncepciója, p. 29, 33. pont
(http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_68580.htm Letöltés ideje: 2011. december 17.)

Az új elvekre épülő biztonsági rendszerek kialakítása során figyelembe kell venni:

- az elvárt követelmények, a különböző ambíciószintek (ti. nemzeti, NATO, Európai Unió) és az azok teljesítéséhez rendelkezésre álló erőforrások viszonyát;²⁶
- az országhatáron kívüli (expedíciós) szerepvállalás iránt megnövekedett igényeket;
- a képességek hozzáigazítását az új NATO stratégiai koncepcióhoz;
- a fenyegetettség növekvő szintjét és a kialakulóban lévő válságok természetét;
- a nem békés célú nukleáris technológiák és az atomfegyverek terjedését;
- az éghajlatváltozás hatásait.

Három olyan terület van melynek sikere, vagy kudarca már rövidtávon is közvetlenül befolyásolja a szövetség biztonságát és jövőjét.

- A szövetségi műveletek sikere (különösen Afganisztánban²⁷).
- A szövetség átalakítása és képességeinek fenntartása, illetve fejlesztése (Egy kisebb és költségkímélőbb szervezeti struktúra mellett van szükség rugalmasabb és telepíthető képességekre).
- A partnerek bevonása a biztonsági együttműködésbe.

Összegzés

A biztonság a társadalom alapszüksége. Ám a biztonságot egyfelől már nem lehet helyi, vagy regionális keretekre szűkíteni, másfelől a biztonságot mint a alapszükségletet a globalizált világ új kihívásai miatt egyre nehezebb, s ésszerűtlenebb önállóan fenntartani. Így már nem csupán a biztonság, de az annak garantálásához szükséges szövetségi kötelek is a társadalmak alapszükségletévé váltak. Az új kihívások mellett azonban nem szabad megfeledkezni a hagyományos fenyegetés kockázatáról sem, ezért a jövőben is fenn kell tartani a haderők hagyományos képességeit.

Az új biztonsági környezetben a társadalmak és az Észak-atlanti Szövetség számára közvetlen fenyegetést jelent a terrorizmus és a tömegpusztító fegyverek és technológiák elterjedésének veszélye, ezért javítani kell a szövetség vegyi, biológiai, sugár és nukleáris védelmi képességeit. A válságmegelőzés és a válságkezelés a

26 Senior Official Group (NATO Command Structure), NATO's Level of Ambition; SOG(NCS)D(2010)0002, 25 June 2010 – NATO Restricted

27 Barátaim és munkatársaim is felteszik nekem néha a kérdést (hol halkabban, hol bátrabban), hogy mit keresünk mi Afganisztánban? Miért nem hagyjuk őket magukra, és hagyjuk, hogy oldják meg a problémáikat, ahogy akarják vagy tudják! Nem szabad elfelejtenünk, hogy a NATO-alapszerződés 5. cikkelyét először 2001. szeptember 11-ét követően aktiválták. Az ikertornyok és a Pentagon elleni támadás elsősorban Amerika ellen irányult, de nem kizárólag ellene. Szimbolikus jelentőségűnek szánták a nyugati világrend ellen, s az valóban mindannyiunk hite, kultúrája és gazdasága elleni csapás volt. Ezért kellett megkeresni az ellenünk szervezkedők fészket, s ezért nem hagyhatjuk el Afganisztánt addig, míg az ott elindított folyamatok stabilá és visszafordíthatatlanná nem válnak, hogy Afganisztán soha többé ne lehessen szélsőséges szervezetek menedéke és fellegvára. A lázadók elleni a harcot az afgánoknak kell megvívniuk. Őket kell tehát erre alkalmassá tenni, s a nemzetközi erő kivonásának feltételeit és ütemezését is ehhez kell igazítani.

Szövetség fontos feladata lesz a jövőben is, de előtérbe kerülhetnek az energiabiztonság, a számítógépes támadások és az éghajlatváltozás kérdései is.

Bármerre haladjon is a NATO átalakítása, a Szövetség alapértékeire épülő eszmények megvalósulását a részsikerek türelmes felhalmozásával érhetjük csak el, melyhez a tagországoknak és partner nemzeteknek és szervezeteknek együtt kell megtalálni az utat az együttműködés kereteinek bővítése és hatékonyságának javítása mentén.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- A NATO 1991-es Stratégiai Konceptiója.
(http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_23847.htm Letöltés ideje: 2010. október 30.)
- Szabó András: Az információs hadviselés és a hadtudomány. Hadtudomány 1998/4.
(<http://www.zmne.hu/kulso/mhtt/hadtudomany/1998/ht-1998-4-5.html>
Letöltés ideje: 2010.11.24.)
- A NATO 2010-es Stratégiai Konceptiója. (http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_68580.htm
Letöltés ideje: 2011. december 17.)
- Hadtudományi Lexikon. I. kötet (Szabó József főszerk.) Budapest,1995. Magyar Hadtudományi Társaság
Washingtoni szerződés
(http://www.mfa.gov.hu/kum/hu/bal/Kulpolitikank/Biztonsagpolitika/NATO_dokumentumok/
Letöltés ideje: 2010. október 30.)
- Katonakonferencia 2011.
(<http://www.honvedelem.hu/cikk/29401/csokkeno-burokracia%2c-erosodo-kommunikacio> Letöltés ideje: 2011. december 19.)
- Gazdag Ferenc: A biztonsági szektor reformja és a nemzetközi szervezetek. Nemzet és biztonság, 2008/11.
Implementation of the Comprehensive Approach Action Plan and the Lisbon Summit Decisions on the Comprehensive Approach PO(2011)0529-REV1, 19 December 2011, NATO Unclassified
- UNSCR 1325, 2000. október 31.
(Forrás: http://www.un.org/events/res_1325e.pdf Letöltés ideje: 2011. december 19.)
- NATO főtitkár, 2011. szeptember 30.
(<http://www.nato.int/cps/en/natolive/78125.htm> Letöltés ideje: 2011. december 18.)
- A NATO 2010-es Stratégiai Konceptiója
(http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_68580.htm Letöltés ideje: 2011. december 17.)